

GALESIA

¹ E Pol. Yesus Kristus na e qarınbej deqa e aqa anjam mare mare laqnum. Mandam tamo bei na e qarınbosai. Tamo bei na e giltbosai dego. Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanđi segi aiyel na e giltbeb. Yesus agi Qotei na subq na tigeltej.

² Kristen was kalil e koba na endi unum qaji nanđi e ti anjam endi nuńgoq qarınyonum. Nińgi Galesia sawaq di loueqnub qaji.

³ Tamo Koba Yesus Kristus aqa Abu Qotei wo nanđi aiyel nińgi qa are boleinjrimqa nińgi lawo na soqniy. ⁴ Yesus a gago Abu Qotei aqa areqalo dauryosiq deqa a gago une kobotqa marsiqa aqa segi ńambile uratosiq moiyej. A na iga elenjamqa iga mandam qa kumbra uge uge kalil uratqa marsiq iga qa moiyej. ⁵ Deqa iga Qotei aqa ńam bati gaigai soqtoqnqom. Bole.

Yesus aqa anjam bole qujai segi unu

⁶ Kristus a nińgi qa are boleiyej deqa Qotei na nińgi aqa segi tamo unđasari sqajqa osiq metńgej. Ariya kiyaqa nińgi olo urur Qotei qoreiyosib Yesus aqa anjam bole dauryqa uratosib anjam bei dauryeqnub? E nuńgo kumbra deqa qusim tulań prugugetem. ⁷ Nińgi qalie, Yesus aqa anjam bole bei saiqoji. Ariya tamo qudei nanđi nuńgo areqalo nińaqyetńgwajqa wauoqnsib Kristus aqa anjam bole olo bubulyeqnub. ⁸ Deqa nińgi quiy. Iga na kiyo lań anđro bei na kiyo Yesus aqa anjam bole iga nami nińgi mernđoqnem qaji di olo bubulyosim anjam bei mernđwom di Qotei na iga ojsim

ɲamyuwoq di breigeme. ⁹ Od, tamo bei na Yesus aqa anjam bole iga nami ɲiŋgi merngoqnem qaji di olo bubulyosim anjam bei mernɟwas di Qotei na a ojsim ɲamyuwoq waiyeme.

¹⁰ Niŋgi kiyersib are qalonub? Mandam tamo naŋgi e qa arearetɲrɟajqa kiyo Qotei a e qa arearetqajqa kiyo deqa e waueqnum? Niŋgi quiy. Mandam tamo naŋgi e qa arearetɲrɟajqa deqa e waueqnum qamu e Kristus aqa wau tamo bolesai qamu.

Qotei a segi na Pol giltej

¹¹ O ijo was kalil, e bole mernɟonum. Yesus aqa anjam bole e nami ɲiŋgi merngoqnem qaji di tamo bei na babtosai. ¹² Anjam bole di e tamo bei aqa medabuq na osai. Tamo bei na e osorbosai dego. Yesus Kristus a segi na anjam bole di babtosiq osorbej.

¹³ Niŋgi qalie, e nami Juda naŋgo kumbra siŋgila na dauryoqnsimqa Qotei aqa tamo uŋgasari naŋgi ugeugeinɟroqnem. Osim e naŋgi torei padaltɲrɟajqa siŋgila na wauoqnem. ¹⁴ E ijo moma naŋgo kumbra kalil dauryqajqa tulaŋ siŋgilaoqnem. Ijo kumbra dena e na Juda tamo gargekoba e ombla louoqnem qaji naŋgi buŋɟroqnem.

¹⁵ Ariya e ɲambabosaisonamqa Qotei a e giltbosiqa e qa are boleiyosiq metbej. ¹⁶ Osiqa bati a segi atej qaji di brantonaqa a na aqa ɲiri Yesus e osorbosiq merbej, “Ni na Yesus aqa anjam bole osi giloqnsim tamo uŋgasari sawa bei beiq di unub qaji naŋgi minjre minjre laqne.” Ariya bati di e na tamo

qudei nanği Yesus qa anjam bei nenemnırosai-
 qnem. ¹⁷ E Yesus aqa anjam maro tamo nanği
 unıraqajqa Jerusalem aiyosai dego. Tamo nanği
 di namoqna Yesus aqa wau ojoqneb. E bunuqna
 aqa wau ojem. Ariya e nanği unırosai. E Arebia
 sawaq aisim di soqnem. Sosim bunuqna e olo pu-
 luosim Damaskus qureq gilem. ¹⁸ Wausau qalub
 koboonaqa e Pita segi unqajqa Jerusalem aiyem.
 Aisim bati 15 Pita ombla soqnem. ¹⁹ E Jerusalem
 di soqnem bati di e Yesus aqa anjam maro tamo
 bei unosai. E Tamo Koba Yesus aqa was Jems a
 segi unem. ²⁰ Ijo anjam e nenğrenyonum qaji endi
 anjam bole. E Qotei aqa nıamgalaq di anjam bole
 segi nenğrenyonum. E gisaıosai.

²¹ Ariya bunuqna e Jerusalem olo uratosim Siria
 sawa ti Silisia sawa ti deq gilsim di laqnem. ²² Bati
 deqa Kristus aqa tamo unğasari Judia sawaq di
 soqneb qaji nanği ijo ulatamu poinırosaisoqnej.
²³ Nanği e qa laıa endegsib quoqneb, “Pol a nami
 iga padaltgwa laqnej. Ariya bini a olo Yesus aqa
 anjam bole a nami ugeugeiyqa wauoqnej qaji di
 palontoqnsiq laqnu.” ²⁴ Nanği e qa degsib quo-
 qnsib tulaı areboleboleinırnaqa Qotei aqa nıam
 soqtoqneb.

2

Kristen gate nanği Pol ombla areqalo qujai

¹ Wausau 14 koboonaqa e olo Jerusalem aiyem.
 E Barnabas ombla aiyoqnsim Taitus dego osi
 aiyem. ² Qotei a segi na merbeı deqa e Jerusalem
 aiyem. E Jerusalem aisim di sosimqa e tamo laıaj
 nanği koba na qairosai-
 oqnem. E Kristen gate

nanġi segi koba na qairoqnem. Yesus aqa anjam bole e sawa bei beiq di palontoqnem qaji di e na ubtosim minjroqnem. E tamo lanaj bei minjosai. Di kiyaaqa? Yesus aqa wau e nami yoqnsim agi bini yeqnum qaji di ulonjo uge. ³ Taitus a Grik tamo. Ariya a e ombla Jerusalem di sonamqa Kristen gate nanġi e endegsib merbosai, “Ni na Taitus osim muluŋ waiy.” Degsib merbosai. ⁴ Bole, Kristen tamo qudei nanġi uli na gago koro miligiq aiyeb. Nanġi Kristen tamo bolesai. Nanġi gisaŋ tamo. Iga nami kanġal tamo bulosim dal anjam aqa sorgomq di sonamqa Kristus Yesus na iga elenjej deqa bini dal anjam na iga olo taqatgosai. Ariya gisaŋ tamo nanġi dena gago kumbra di lumu na tenemtqa marsibqa gago koro miligiq aiyeb. Nanġo are koba endegsi soqnej. Nanġi na iga olo dal anjam aqa sorgomq di atibqa dal anjam na iga taqatgim iga kanġal tamo bulqom. Nanġo are koba degsi soqnej deqa nanġi gago koro miligiq aiyeb. ⁵ Aisib mergeb, “Ninġi Taitus muluŋ waiyiy.” Onaqa iga nanġo anjam di quetnjrosai. Nanġi Yesus aqa anjam bole olo bubulyaib deqa iga na nanġi said-njrem. Di kiyaaqa? Yesus aqa anjam bole di nunġoq di gaigai sqajqa deqa.

⁶ Ijo areqalo agiende. Kristen gate nanġi ñam ti unub di lanja. Qotei a tamo nanġo ñam qa are qalosaieqnu. E na Kristen gate nanġi ijo wau qa sainjrnamqa nanġi qusib mareb, “Di kere.” Nanġi olo anjam bei totoryosib e merbosai. ⁷ Pita aqa wau agiende. A na muluŋ uno qaji nanġi Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnu. Qotei a wau di Pita yej. E dego wau ti. Ijo wau agi e na muluŋ unosai qaji nanġi Yesus aqa anjam bole minjre

minjre laqnum. Qotei a wau di e ebej. Kristen gate nanği degsib qalieeb deqa nanği olo anjam bei totoryosib e merbosai. ⁸ Od, Qotei na Pita singila yej deqa a muluᅇ uno qaji nanği Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnu. Dego kere Qotei na e singila ebej deqa e sawa bei bei qaji nanği Yesus aqa anjam bole minjre minjre laqnum. ⁹ Tamo unᅇasari kalil nanği mareqnuᅇ, “Jems na Pita na Jon na nanği qalub Kristen gate unub.” Ariya nanği qalub qalie, Qotei a e qa dego are boleiyosiq Yesus aqa wau ebej. Degsib qalieosib deqa nanği na aqo Barnabas wo gago baᅇ ojsib mergeᅇ, “Niᅇgi gago Kristen was bole.” Osib nanği aqo aiyel ti are qujaitosib anjam endegsib keretosib mergeᅇ, “Niᅇgi Barnabas wo sawa bei beiq di Qotei aqa wau yoqniy. Iga muluᅇ uno qaji nanᅇo ambleq di wauoqnqom.” ¹⁰ Osib nanği anjam qujai segi aqo aiyel endegsib mergeᅇ, “Gago ambleq endi Kristen qudei nanği iᅇgi iᅇgi tulaᅇ saiqoji unub. Deqa niᅇgi nanği qa are walᅇgaiq. Niᅇgi nanği aqaryainjroqniy.” Onaqa iga nanği odnjrem. Nami iga tamo iᅇgi iᅇgi saiqoji nanği aqaryainjrqaᅇ are koba soqneᅇ agi bini degsim unum.

Pol a Pita aqa kumbra uge babteᅇ

¹¹ Ariya bunuqna Pita a Antiok qureq bonaqa e aqa ulatamuq di a nriᅇntem. Di kiyaaqa? A kumbra uge yej deqa.

¹² Aqa kumbra uge agiende. Nami a sawa bei bei qaji nanği koba na iᅇgi uyoqneᅇ. Onaqa bati bei Jems a na Juda Kristen qudei muluᅇ unqajqa tulaᅇ singilaoqneᅇ qaji nanği qariniᅇrnaqa Antiok bonabqa Pita a nanği qa ulaosiq olo sawa bei bei

qaji nanği di tututnjrej. Aqa kumbra uge agide. ¹³ Juda Kristen qudei nanği dego Pita beteryosib gisañ kumbra di yeb. Yonabqa bunuqna Barnabas a dego nanği daurnjrsiqa nanžo gisañ kumbra di yej. ¹⁴ Nanği Yesus aqa anjam bole degsib uget-onabqa e unsimqa nanžo ñamgalaq di Pita endegsi minjem, “Ni Juda tamo. Ariya ni Juda nanžo kumbra dauryqa uratosim sawa bei bei qaji nanği bulosim nanžo kumbra dauryeqnum. Di ni kere degyeqnum. Ariya kiyaga ni olo sawa bei bei qaji nanği minjreqnum, ‘Niñgi Juda nanžo kumbra dauryiy?’”

Iga Yesus qa gago areqalo siñgilatqom gam dena qujai iga tamo bole une saiqoji sqom

¹⁵ Bole, iga Juda. Di gago leñ tinñ. Iga sawa bei bei qaji sai. Agi sawa bei bei qaji nanği uneq di laqñub. Iga tamo deqaji sai. ¹⁶ Ariya iga qalieonum, tamo nanği Moses aqa dal anjam dauryqab gam dena nanği Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. Tamo nanği Kristus Yesus qa nanžo areqalo siñgilatqab gam dena qujai Qotei na nanği tamo bole une saiqoji qa minjrqa. Iga dego Kristus Yesus qa gago areqalo siñgilatem deqa Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Iga dal anjam dauryem gam dena sai. Tamo a dal anjam dauryqas gam dena a Qotei aqa ñamgalaq di tamo bole une saiqoji sqa keresai. ¹⁷ Od, iga Kristus qa gago areqalo siñgilatem gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergej. Iga degyem bati di iga sawa bei bei qaji nanği bulosim iga dego une tamo brantobulem. Deqa iga endegsi marqom kiyo, “Kristus na iga uneq breigej”? O ijo

was, iga degsi marqasai bole sai. ¹⁸ E dal anjam aqa sorgomq di sqa uratosiy ariya bunuqna e puluosiy dal anjam aqa sorgomq di olo sqai di ijo kumbra dena e une tamo brantqai. ¹⁹ Dal anjam na e moiyo gamq di waibosiq moiyothej deqa bini e olo Qotei ombla nambile unum. E Kristus ombla namburbasq di gainjobulem. ²⁰ Osim e olo nambile bunuj em. Nambile di ijo segi nambile sai. Kristus a segi ijo are miligiq di nambile unu. Deqa bini kumbra kalil e mandamq endi yeqnum qaji di e Qotei aqa Niri qa ijo areqalo singilatqnsim yeqnum. Agi Qotei aqa Niri na e tulan qalaqalaibosiq aqa segi nambile uratosiq e qa moiyej. ²¹ Qotei a iga qa are boleiyej aqa kumbra di e na ugeugeiyqasai. Iga Moses aqa dal anjam dauryqom gam dena iga Qotei aqa namgalaq di tamo bole une saiqoji so qamu Kristus a lanja moiyej qamu.

3

Iga Yesus qa gago areqalo singilatqajqa anjam

¹ O Galesia tamo unqasari, ningi tulan nanari. Iga nami ningi Yesus Kristus osornqonam ningi a namburbasq di gainqesonaq unobuleb. Ariya tamo yai na nunqo areqalo olo niñaqyetnqej deqa ningi Yesus aqa anjam olo urateqnub? ² Ijo nenem qujai agiende. Ningi gam kiye na Qotei aqa Mondor eb? Ningi dal anjam dauryeb gam dena ningi Mondor eb kiyo ningi Yesus aqa anjam bole qusib a qa nunqo areqalo singilateb gam dena ningi Mondor eb kiyo? ³ Ningi nanarionub e? Ningi nami are bulyosib bati deqa ningi Yesus dauryqa utru atsib Mondor aqa singila na walweloqneb. Ariya bini

kियाqa ningi olo nungo segi singila na Yesus dauryqa marsib walweleqnub? ⁴ Gulbe ningi nami qoboiyoqneb qaji di ningi laņa qoboiyoqneb e? E are qalonum, ningi laņa qoboiyosai. ⁵ Qotei na aqa Mondor ningi engoqnsiq nungo ambleq di manwa kokba babteleņeqnu. A kियाqa degyeqnu? Ningi dal anjam dauryeqnub a deqa osiq degyeqnu e? Sai. Ningi Yesus aqa anjam bole qusib a qa nungo areqalo singilateb a deqa osiq degyeqnu.

⁶ Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej gam dena Qotei na a tamo bole une saiqoji qa minjej.” ⁷ Deqa ijo was, ningi endegsi poingem, tamo nanņi Yesus qa nanņo areqalo singilateqnub qaji nanņi segi Abraham aqa anņro tinņi unub. ⁸ Nami Qotei a endegsi qalieej, “Bunuqna sawa bei bei qaji nanņi Yesus aqa anjam bole qusib nanņo areqaloq di singilatib gam dena e na nanņi tamo bole une saiqoji qa minņrqai.” Qotei a nami degsi qalieosiq deqa a Yesus aqa anjam bole di ubtosiq Abraham minjej. A endegsi minjej, “O Abraham, ino moma nanņoq dena tamo bei branņim aqa wau na e sawa bei bei qaji nanņi boletņrqai.” O ijo was, anjam di agi nengrenņ di unu. ⁹ Abraham a Qotei qa aqa areqalo singilatej deqa Qotei na tamo unņasari kalil Yesus qa nanņo areqalo singilateqnub qaji nanņi Abraham a ti boletņrqas. ¹⁰ Tamo qudei nanņi endegsib are qaleqnub, “Iga dal anjam dauryqom gam dena iga Qotei aqa nņangalaq di tamo bole une saiqoji sqom.” O ijo was, tamo nanņi di Qotei na minņrqas, “Ningi tamo uge.” Osim nanņi padaltņrqas. Agi Qotei

aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo nanngi Qotei aqa dal anjam mutu kalil torei dauryekritqasai di a na minjrqas, ‘Ninggi tamo uge.’ Osim nanngi padaltnjrqas.” ¹¹ Qotei aqa anjam bei dego endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo nanngi Qotei qa nanngo areqalo singilatqab di a na nanngi tamo bole une saiqoji qa minjrqas. Yim nanngi nambile gaigai sqab.” Deqa iga qalieonum, tamo nanngi dal anjam dauryqab gam dena Qotei na nanngi tamo bole une saiqoji qa minjrqasai. ¹² Dal anjam dauryqajqa ti Qotei qa gago areqalo singilatqajqa ti di ombla kerekere sai. Nanngi utru segi segi. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo a dal anjam mutu kalil torei dauryekritqas di a nambile sqas.”

¹³ Dal anjam a marqo, iga dal anjam mutu kalil torei dauryekritqasai di Qotei na iga tamo uge qa mergsim padaltgwas. Kristus a deqa are qalsiqa iga aqaryaigwa marsiqa gago padalo sawa osiqa a segi Qotei aqa nanggalaq di tamo uge bulosiqa iga qa padalej. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “Tamo kalil namtan goge di gainjunub qaji nanngi Qotei na tamo uge qa minjroqnsiq padaltnjreqnu.” ¹⁴ Kristus Yesus na iga degsi aqaryaigej deqa aqa wau na Qotei a sawa bei bei qaji nanngi Abraham a ti boletnjrqas. Iga Yesus qa gago areqalo singilatqom gam dena iga Qotei aqa Mondor oqom. Mondor di Qotei a nami iga egwa marej.

Qotei aqa anjam nami marej qaji di dal anjam na taqal waiyqa keresai

¹⁵ O ijo was kalil, e na mandam tamo nanngo kumbra qa ningi endegsi merngwai. Tamo bei a moiyo-saisosimqa a na aqa ñoro kalil aqa angro nanngo banq di uratqa marsim a anjam bei nengrenyosim singilatqas. Deqa bunuqna a moiyim aqa angro nanngi aqa ñoro di oqab. Aqa anjam nengrenyey qaji di tamo bei na olo taqal atqa keresai. Osim olo anjam bei dego totoryosim nengrenyqa keresai.

¹⁶ Dego kere ingi bole bole Qotei na mondonj iga egwas qaji di a ubtosiq a Abraham aqa moma bei wo minjrej. A Abraham aqa moma gargekoba nanngi minjrosai. A aqa moma qujai segi minjej. Anjam di nengrenq di unu. Aqa moma qujai di agi Kristus. ¹⁷ O ijo was, e ningi degsi merngonum di aqa utru agiende. Qotei a nami Abraham ombla anjam qoseb. Onaqa wausau 430 koboonaga dal anjam brantej. Dal anjam dena Qotei aqa anjam Abraham ombla qoseb qaji di taqal waiyqa keresai. Qotei na ingi bole bole iga laña egwa marej awai saiqoji. Osiqa anjam di singilatej. Anjam di dal anjam na gentqa keresai. ¹⁸ Iga dal anjam dauryqom gam dena iga ingi bole bole di onum qamu Qotei na ingi di iga laña egwa keresai qamu. Iga qalieonum, Qotei a ingi bole bole di iga laña egwajqa are qalsiq Abraham ombla anjam qoseb.

¹⁹ Deqa bunuqna Qotei a kiyaga olo dal anjam atej? E ubtosiy marqai. A gago une boleq atqa osiqa dal anjam atej. A endegsi are qalej. Dal anjam a soqnim bunuqna Abraham aqa moma qujai di a bqas. Moses a Israel nanngi Qotei ti nanngo ambleq di tigelesosiqa yeba waiyonaqa lan angro nanngi na dal anjam di Moses yonabqa a na kamba Israel nanngi enjrej. ²⁰ Amble qaji tamo a na

tamo qujai segi aqa anjam gereiyetqa keresai. A tamo aiyel kiyo tamo qalub kiyo nanjo ambleq di tigelesosim yeba waiyosim nanjo anjam gereiyet-njrqas. Ariya Qotei a segi qujai unu. Deqa a anjam bei singilatimqa tamo qudei na olo aqa anjam di gentqa keresai.

Dal anjam a gago abu bul sosisqa iga Kristus aqa areq joqsiq gilej

²¹ E endegsi marqai kiyo? Dal anjam ti inji bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji de ti ombla jeu atoqnsib unub. E degsi marqasai bole sai. Dal anjam mutu bei na iga nambile egwa kere qamu iga dal anjam dauryqom gam dena iga tamo bole une saiqoji so qamu. ²² Ariya degsi sosai. Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “Tamo ungasari kalil nanjo une na nanji tonto talq di breinjrobuleqnu.” O ijo was, anjam degsib nengrenyeb deqa iga Yesus Kristus qa gago areqalo singilatem gam dena iga inji bole bole Qotei a nami iga egwa marej qaji di oqom.

²³ Nami iga Yesus qa gago areqalo singilatqa bati brantosaisonaqa dal anjam na iga taqatgesoqnej. Sonaq sonaq ariya bunuqna iga Yesus qa gago areqalo singilatqa bati agi brantej. ²⁴ Dal anjam a gago abu bul sosisqa iga Kristus aqa areq joqsiq gilej. Gilnaqa iga Kristus qa gago areqalo singilatem. Deqa bini iga Qotei aqa nangalaq di tamo bole une saiqoji unum. ²⁵ Iga Kristus qa gago areqalo singilatqa bati brantej deqa iga olo dal anjam aqa sorgomq di sqasai. Dal anjam a olo gago abu bul sqasai dego.

*Tamo a Yesus qa aqa areqalo siŋgilatqas
gam dena a Qotei aqa angro tiŋtiŋ sqas*

²⁶ Niŋgi kalil Kristus Yesus qa nuŋgo areqalo siŋgilateb deqa niŋgi Qotei aqa angro tiŋtiŋ unub. ²⁷ Niŋgi kalil yanso osib Kristus beteryejunub deqa niŋgi Kristus a gara bul jigsib unub. ²⁸ Deqa niŋgi endegsib maraib, “E Juda qaji” o “E Grik tamo” o “E kaŋgal tamo” o “E kaŋgal tamo sai” o “E tamo” o “E uŋa.” Niŋgi degsib maraib. Niŋgi Kristus Yesus beteryejunub deqa niŋgi kalil tamo qujaisib unub. ²⁹ Niŋgi Kristus aqa segi tamo uŋgasari unub deqa niŋgi Abraham aqa angro tiŋtiŋ dego unub. Agi iŋgi bole bole Qotei a nami Abraham yqajqa minjeŋ qaji di niŋgi oqab.

4

Iga Qotei aqa angro tiŋtiŋ unum

¹ Ijo anjam agiende. Angro matu a na bunuqna aqa abu aqa iŋgi iŋgi kalil oqas. A angro kiŋala sosim a aqa abu aqa kaŋgal tamo laŋaj bul sqas. ² Deqa tamo qudei naŋgi a taqatoqnaqab. Taqate-soqniŋ bati aqa abu nami ateŋ qaji di brantimqa naŋgi a olo taqatqasai. ³ Deŋgo kere iga nami angro kiŋilala bulosim mondor uge uge laŋ ti mandam ti taqatejunub qaji naŋgo kaŋgal tamo bul soqnem. ⁴ Ariya bati Qotei a nami ateŋ qaji di brantonaqa a na aqa Niŋri Yesus qarinyonaq mandamq aiyeŋ. Aisiq aqa ai na ŋambabtonaqa a dal anjam aqa sorgomq di soqneŋ. ⁵ A degyeŋ. Di kiyaya? A na tamo uŋgasari dal anjam aqa sorgomq di soqneŋ qaji naŋgi olo elenosiŋ naŋgo uneq na awainjraqajqa deqa. Yim iga Qotei aqa angro tiŋtiŋ sqajqa deqa.

⁶ Deqa ijo was, bini ningi Qotei aqa angro tintin unub. Qotei na aqa Njiri aqa Mondor qarinyonaqa a gago are miligiq aiyej. Aiyej deqa iga Qotei endegsi meteqnum, “O ni gago Abu.” ⁷ Deqa ningi olo kanjal tamo bul sosai. Ningi Qotei aqa angro tintin unub. Ningi aqa inji inji kalil oqab.

Pol a Galesia Kristen nanji qa are koba qaloqnej

⁸ Nami ningi Qotei qalieosaisosib bati deqa ningi gisan qotei nanjo kanjal tamo bul soqneb. ⁹ Ariya bini ningi Qotei qalieonub. A ningi qa dego qaliego. Deqa kiyaga ningi olo puluosib mondor uge uge nanjo kanjal tamo bul sqajqa are qaleqnum? Ningi qalie, mondor uge uge nanji di singila saiqoji unub deqa nanji na ningi aqaryaingwa keresai. ¹⁰ Ningi gaigai yori bati kokba ti bai qala bunuj ti wausau bunuj ti di unqajqa are qaleqnum. ¹¹ Deqa e ningi qa ulaeqnum. Wau kalil e nunjo ambleq di yoqnem qaji di lanja ulonaim deqa e ulaeqnum.

¹² Nami e dal anjam aqa sorgomq di sqa uratosim ningi bul soqnem. Bati deqa ningi na e une bei ebosaiqneb. Deqa ijo was, e ningi endegsi merngwai. Ningi kamba e bul soqniy. ¹³ Ningi are qaliy. E maibej bati deqa e nunjoq bosim Yesus aqa anjam bole utruq na merngoqnem. ¹⁴ Ijo jejamu singila saiqoji soqnej deqa e ningi gulbe koba engoqnem. Ariya ningi deqa e qoreibosai. Ningi e gereibqa asingosai. Qotei aqa lan angro bei kiyo Kristus Yesus a segi kiyo nunjoq bqas di ningi a osib gereiyqab dego kere ningi e osib gereibeb. ¹⁵ Bati deqa ningi e qa tulan areboleboleingqnej. Deqa e qalieonum, e na

ningi merngem qamu ningi nungo n̄amdamu dego otorosib ebeb qamu. O ijo was, kiyaaq̄a bini ningi e qa areboleboleiᅅgosaieqnu? ¹⁶ E ningi anjam bole merngeqnum dena e ningi jeu ateqnum e? Di sai.

¹⁷ Ningi quiy. Gisaᅅ anjam maro tamo naᅅgi na ningi walawalaiᅅgeq̄nub. Naᅅgi ningi aq̄aryaᅅᅅwajqa deqa are qalosaieq̄nub. Naᅅgi na ningi titᅅgibqa ningi e qoreibosib olo naᅅgi daurnjrqajqa deqa are qaleq̄nub. ¹⁸ Iga gago Kristen was naᅅgi kumbra bole bole enjrqajqa siᅅgilaoq̄nqom di bolequja. Deqa ningi gaigai kumbra di yoq̄niy. E ningi koba na soq̄nim bati deqa segi sai. Ningi gaigai yoq̄niy. ¹⁹ O ijo aᅅgro, ningi quiy. Uᅅa aᅅgrotqa osiq̄ jaq̄atiᅅyeqnu dego kere e ningi qa are jaq̄atiᅅbeqnu. Ijo are koba endegsi unu. Kristus a nungo are miligiq̄ di soq̄nimqa ningi a bulosib aqa kumbra geregere dauryoq̄niy. ²⁰ Bini e ningi koba na sosai. E ningi koba na so qamu e ningi lawo anjam merngo qamu. O ijo was kalil, e ningi qa are koba qaleq̄num. E kiyersiy ningi aq̄aryaᅅᅅwai di e yala poibosai.

Pol a Hagar qa ti Sara qa ti yawo anjam marej

²¹ Ningi dal anjam aqa sorgomq̄ di sqajqa are qaleq̄nub deqa e ningi nenemᅅᅅwai. Kiyaaq̄a ningi dal anjam geregere poiᅅgosaieqnu? ²² Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenᅅreᅅyeb unu. Abraham a aᅅgro mel aiyeltej. Aᅅgro bei Hagar na n̄ambabtej. Hagar a kaᅅgal uᅅa. Aᅅgro bei Sara na n̄ambabtej. Sara a kaᅅgal uᅅa sai. A Abraham aqa n̄auᅅ tiᅅtiᅅ. ²³ Abraham a mandam tamo naᅅgo kumbra dauryosiq̄ deqa a Hagar wo ᅅerenᅅosib aᅅgro qujai

Ismael nambabteb. Ariya Sara aqa angro a gam bei na nambabtej. Gam agiende. Qotei a anjam marnaqa aqa anjam di aqa damu brantonaga Sara a aqaratonag aqa angro qujai Aisak nambabtej. ²⁴ Sara Hagar wo nanngo anjam di yawo anjam bul. Nanngi aiyel anjam namij ti anjam bunuj ti sigitejunub. Hagar a anjam namij sigitejunu. Anjam di Sainai manaq di brantej. Hagar aqa moma nanngi kanqal tamo unub. ²⁵ Hagar a Sainai mana sigitejunu. Sainai mana di Arebia sawaq di unu. Hagar a mandam qaji Jerusalem dego sigitejunu. Deqa aqa moma kalil nanngi a ombla kanqal tamo unub. ²⁶ Ariya Jerusalem bunuj a lan goge di unu. A kanqal unja sai. A gago ai. ²⁷ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nenngrenyeb unu, “O unja, ino miligi ugeej deqa ni angtrotqa keresai. Di unqum, ni areboleboleimeme. Ni angro oqajqa jaqatinmosaieqnu. Di unqum, ni are boleimim soqne. Sosim ni louoqnsim areboleboleimim kikioqne. Di kiyaaqa? Qotei a ino miligi gereiyetmimqa ni na unja kalil gumbulun ti unub qaji nanngi bunjnrsimqa angro tulan gargekoba oqam.” ²⁸ O ijo was, unja di agi Sara. Nnngi Sara aqa angro Aisak a bulosib unub. Qotei a nami anjam marnaqa Aisak a nambabtej. Dego kere Qotei a anjam marnaqa nnngi Qotei aqa angro tintin branteb unub. ²⁹ Abraham a mandam tamo nanngo kumbra dauryosiq Hagar wo nerenosib angro qujai Ismael nambabteb. Deqa Ismael a na Sara aqa angro Aisak jeutoqnsiqqa ugeugeiyooqnej. Aisak agi Qotei aqa Mondor aqa singila na nambabtej. Dego kere bini iga Mondor ti unum qaji tamo qudei na jeutgo-

qnsibqa ugeugeiqnub. ³⁰ Agi Qotei aqa anjam bei nami endegsib nengrenyeb unu, “O Abraham, ni na kanjal unja di aqa angro Ismael wo nanji winjrim jaraiyeb. Ni que. Aisak a kanjal unja aqa angro sai. A ino njanj tintinj aqa angro. Deqa ino inji inji kalil a na oqas. Ismael a na ino inji inji oqasai.” ³¹ O ijo was, iga kanjal unja aqa angro sai. Iga Abraham aqa njanj tintinj aqa angro unum.

5

Iga kanjal tamo bul sqasai

¹ Kristus na iga elenej deqa iga olo kanjal tamo bul sqasai. Dal anjam na iga olo bunu taqatgwasai dego. Deqa ijo was, ningi singila na tigelesosib tamo qudei na olo ningi dal anjam aqa sorgomq di sqa merngoqniq saidnjroqniq.

² E Pol. E na ningi endegsi merngit quiy. Ningi mulun aiqab di Kristus na ningi aqaryaingwa kere-sai. ³ Ningi qudei mulun aiqa mareqnub deqa e na endegsi merngwai. Ningi mulun aiqab di Qotei na merngwas, “Ningi dal anjam mutu kalil dego torei dauryekritiy. Qujai bei grotai.” ⁴ Ningi qudei mareqnub, “Iga dal anjam dauryqom gam dena Qotei na iga tamo bole une saiqoji qa mergwas.” Ningi degsib mareqnub di ningi Kristus urate-qnub. Qotei a ningi qa are boleiyey aqa kumbra di dego ningi qoreiyeqnub. ⁵ O was ningi degaib. Iga Mondor ejunum deqa iga aqa wau na Qotei qa gago areqalo singilatoqnsim mondon a na iga tamo bole une saiqoji qa mergwajqa deqa tarinoqnsim unum. ⁶ Tamo a Kristus Yesus beteryesqas di a endegsi poiyqas, “Iga mulun aiqom di lanja. Iga

muluŋ aiqasai di dego laŋa. Ariya iga Yesus qa gago areqalo siŋgilatosim qalaqalaiyo kumbra dauryqom di kumbra bole utru ti.” A degsi poiyyas.

⁷ Nami niŋgi Yesus aqa gam geregere dauryosib walweloqneb. Ariya tamo yai na gam getentetŋej deqa niŋgi olo anjam bole dauryqa urateqnu?

⁸ Nuŋgo areqalo niŋgi bini ojejunub qaji di bole-sai. Qotei agi niŋgi metŋej qaji a na areqalo di niŋgi eŋgosai. ⁹ Nuŋgo areqalo uge di sum bul. Niŋgi qalie, tamo naŋgi sum kiñala oqnsib bem ti bulyeq nab bem tiyekritoqnsiq tulaŋ kobaqu-jaeqnu. Dego kere nuŋgo areqalo uge di tulaŋ kobaqujaqas. Deqa niŋgi areqalo di uratiy. ¹⁰ O ijo was, e qalieonum, niŋgi areqalo uge di uratqab. Osib ijo areqalo olo dauryqab. Tamo Koba a na aqaryaiŋimqa niŋgi degyqab. Di e qalieonum. Tamo yai naŋgi nuŋgo areqalo niñaqyetŋwajqa waueqnu di e qaliesai. Tamo naŋgi di awai ugedamu oqab.

¹¹ Ariya “Niŋgi muluŋ aiyiy” e anjam di tamo naŋgi minjreqnum qamu kiyafa jeu tamo naŋgi na e ugeugeibeqnu? O ijo was, e anjam di tamo naŋgi minjreqnum qamu Yesus a ŋamburbasq di moiyej anjam dena jeu tamo naŋgo areqalo ugetetnjrosai qamu. ¹² Jeu tamo naŋgi dena nuŋgo areqalo niñaqyetŋgeqnu. Naŋgi muluŋ aiqajqa tulaŋ siŋgilaeqnu deqa unŋum, naŋgi naŋgo segi welum gei dego potosib torei taqal waiyebe.

¹³ Od, ijo was, Yesus a niŋgi elenej deqa dal anjam na olo bunu niŋgi taqatŋwasai. Qotei a deqa are qalsiq niŋgi metŋej. Ariya niŋgi endegsib are

qalaib, “Iga dal anjam aqa sorgomq di sosai deqa unqum, iga gago areqalo namij dauryosim kumbra uge uge yoqnqom.” Ningi deqsib are qalaib. Ningi kumbra endegiy. Ningi nunqo Kristen was nanqi aqaryainjroqnsib qalaqalainjroqniy. ¹⁴ Anjam bei dego unu, “Ni ino segi jejamu gereiyeqnum dego kere ni ino was nanqi deqsim geregereinjroqne.” O ijo was, anjam dena dal anjam kalil kabutejunu. ¹⁵ Deqa ningi segi segi niriñoqnsib qotoqnaib. Qotoqnaib di ningi segi segi qa kumbra uge yoqnsib uneq aisib padalqab.

Areqalo namij ti Qotei aqa Mondor ti ombla jeu atoqnsib unub

¹⁶ Ijo anjam bei agiende. Ningi Qotei aqa Mondor aqa kumbra na walweloqniy. Deqsib walwelqab di ningi nunqo segi jejamu qa areqalo namij dauryqasai. ¹⁷ Iga qalie, gago areqalo namij ti Qotei aqa Mondor ti ombla jeu atoqnsib unub. Deqa kumbra bole ningi yqajqa arearetngeqnu qaji di ningi yosaieqnaib. ¹⁸ Ariya ningi Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryqab di ningi olo dal anjam aqa sorgomq di sqasai.

¹⁹ Areqalo namij aqa kumbra di ningi qalie. Sambala kumbra ti, kumbra jiga ti, kumbra uge uge yqajqa are prugngoqa, ²⁰ gisan qotei qa louoqa, gumaninoqa, was bei jeutoqa, niriñoqa, was bei aqa inqi inqi qa maunngoqa, minjin oqoqa, are ugeoqa, nunqo segi jejamu qa are qalsib anjam na qotoqa, Kristen was nanqi pupoaiyeltnjroqa, ²¹ tamo ñoro ti nanqi qa are ugeingoqa, ya uysib nanarioqa, alanqobaoqa. O ijo was, areqalo namij aqa kumbra kalil agide. Tamo unqasari kumbra deqaji yeqnub

qaji nanği Qotei na taqatnjrsim nanġo Mandor Koba sqasai. E nami ninġi degsi mernġem agi olo mernġonum.

²² Ariya Qotei aqa Mondor na iga kumbra bole endeqaji yqajqa are tigeltetgeqnu. Qalaqalaiyo kumbra dauryoqa, areboleboleigoqa, lawo kumbra yoqa, urur minjin oqosaiyoqa, gago was nanği aqaryainjroqnsim kumbra bole bole enjroqa, kumbra bole tinjin dauryoqa, ²³ lawo na soqa, gago segi jejamu taqatosim areqalo namij dauryoqa uratoqa. O ijo was, iga kumbra bole deqaji yoqnqom di dal anjam na iga getentgwa keresai. ²⁴ Tamo unġasari Kristus Yesus beteryejunub qaji nanği na nanġo areqalo namij ti are prugnjrqajqa kumbra ti kalil namburbasq di qamnab moiyej.

²⁵ Qotei aqa Mondor na iga nambile egej deqa iga aqa kumbra na walweloqnqom. ²⁶ Iga gago segi ñam soqtqasai. Iga Kristen qudei nanġo are ugetetnjroqnsim qotoqnqasai. Iga gago was nanġo ñoro qa maulgoqnqasai dego.

6

Ni inġi bei yagwam di ni olo inġi di otorosim oqam

¹ O ijo was, Kristen tamo bei a une atimqa ninġi Qotei aqa Mondor dauryeqnub qaji ninġi na tamo di unsibqa lawo na osib aqa kumbra gereiyeti. Satan na ninġi dego uneq breinġim ulonjaib deqa ninġi geregere nam atoqniy. ² Osib ninġi na nunġo Kristen was nanği aqaryainjroqnsib nanġo gulbe qoboiyetnjroqniy. Degsib qoboiyqab di ninġi Kristus aqa dal anjam keretosib dauryqab. ³ Nunġo ambleq di tamo bei a marqas, “E ñam koba ti

unum.” Ariya a ñam ti sosai. A ñam saiqoji unu deqa a na aqa segi jejamu gisanjyqo. ⁴ Deqa ningi nunjo segi segi wau geregere peleiyyi. Osib nunjo wau di bole kiyo sai kiyo di ningi qalieqab. Tamo a degyqas di a aqa segi wau qa areboleboleiyqas. Ni ino segi wau ti tamo bei aqa wau ti turtosim peleiyaime. ⁵ Tamo kalil nanji nanjo segi segi wau taqatoqnebe.

⁶ Kristen gate nanji Qotei aqa anjam plaltoqnsib ningi merngeqnuub deqa ningi na kamba nanji inji inji qa aqaryainjroqniy.

⁷ Ningi nunjo segi jejamu gisanjyosib endegsib are qalaib, “Iga Qotei maquiyimqa a gago une unqasai.” O ijo was, ningi Qotei maquiyqa keresai. Ni inji bei yagwam di ni olo inji di otorosim oqam.

⁸ Tamo bei a inji uge yagobulosim aqa areqalo namij dauryqas di aqa areqalo namij dena kumbra uge uge babtoqnim a padalqas. Ariya tamo bei a inji bole yagobulosim Qotei aqa Mondor aqa kumbra dauryqas di Mondor dena a ñambile yimqa a so bole gaigai sqas. ⁹ Deqa iga kumbra bole yoqnqom. Iga kumbra bole yqajqa asgigwasai di bunuqna iga awai bole oqom. ¹⁰ Deqa bati soqnim iga na tamo unqasari kalil nanji kumbra bole enjroqnqom. Osim tamo unqasari Yesus qa nanjo areqalo singilateqnuub qaji nanji kumbra bole enjrqajqa tulanj singilaqom.

Kristus a ñamburbasq di moiyej anjam deqa segi Pol a areboleboleiyoqnej

¹¹ Anjam mutu endi e segi na nengrenjyonum. E nengrenj kokba ijo segi banj na atelenonum di uniy. ¹² Ningi quiy. Tamo nanji ningi mulun

breiᅅgwa siᅅgilaeqnub qaji naᅅgi nuᅅgo jejamuq dena ᅅam koba oqajqa deqa areboleboleinjreqnu. Kristus a ᅅamburbasq di moiyej anjam deqa naᅅgi nango areqalo siᅅgilatqa ulaeqnub. Osib mareqᅅnub, “Jeu tamo naᅅgi na iga ugeugeigo uge.” Utru deqa naᅅgi na niᅅgi muluᅅ breiᅅgwa siᅅgilaeqnub. ¹³ Naᅅgi segi nami muluᅅ aiyeb. Ariya naᅅgi Qotei aqa dal anjam dauryosaieqnub. Naᅅgi na niᅅgi muluᅅ breiᅅgosib nuᅅgo jejamuq dena ᅅam koba oqajqa deqa areboleboleinjreqnu. ¹⁴ Ariya e ijo segi ᅅam soqtqa keresai. E tamo bei aqa ᅅam soqtqa keresai dego. E gago Tamo Koba Yesus Kristus aqa ᅅam segi soqtqai. A ᅅamburbasq di moiyej anjam deqa segi e areboleboleiboqᅅas. Mandam qa kumbra kalil nami ijo areqaloq di soqᅅej qaji di Kristus ombla moreᅅeb. E segi dego ᅅamburbasq di moiyoᅅulem. Deqa e olo mandam qa kumbra kalil dauryqa uratem. ¹⁵ Iga muluᅅ aiqom di laᅅa. Iga muluᅅ aiqasai di dego laᅅa. Qotei na gago are bulyetgonaqa iga tamo uᅅgasari bunuj brantem di kumbra bole utru ti. ¹⁶ Tamo uᅅgasari kumbra di ojsib dauryeqnub qaji naᅅgi qa Qotei a duloqnsiq are latetnjreqnu. Tamo uᅅgasari naᅅgi di Israel nango moma bole. Naᅅgi Qotei aqa tamo uᅅgasari tiᅅtiᅅ.

¹⁷ Tamo bei na e gulbe ebaiq. Nami jeu tamo naᅅgi na e luboqᅅeb. E luboqᅅeb qaji pirigi agi ijo jejamuq di unu. Niᅅgi di unsib endegsi poiᅅgwas, “Bole, Pol a Yesus aqa wau tamo bole.”

¹⁸ O ijo was kalil, gago Tamo Koba Yesus Kristus a niᅅgi qa are boleiyosim nuᅅgo qunuᅅ taqatoqᅅneme. Bole.

Yesus Aqa Anjam Bole 2014
The New Testament in the Anjam language of Papua
New Guinea, 2014 revision
Nupela Testamen long tokples Anjam long Niugini, 2014
copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Anjam

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-04-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 9 Oct 2020

0eb339dc-c20a-5065-9483-338933d97585